

Han er en gjerning

Taler

Fredrik Stang d.y.

Dato

10 desember 1936

Sted

Oslo

Omstendigheter

Tildeling av Nobels fredspris til Carl von Ossietzky

1 Ossietzky ble tildelt Nobels fredspris i 1936, for året 1935. Grunnet dårlig helse og den tyske regjeringens motvilje, fikk han derimot ikke lov til å komme og ta imot prisen selv.

5 Carl von Ossietzky, som har fått prisen for 1935, tilhører ikke noe parti. Han er ikke kommunist, han er ikke konservativ i noen avskygning. Det er derfor vanskelig å bringe ham inn under noen av de vanlige politiske betegnelser. Skulde jeg forsøke å gi uttrykk for det billed, jeg har dannet mig av hans personlighet, vil jeg si, at han forekommer mig å være en liberal, gjerne, om De
10 vil, en liberal av den gamle skole. Når jeg sier dette, er det ikke den økonomiske liberalismen jeg sikter til. Det er i en annen betydning jeg bruker ordet: det er kravet på tankens frihet, på ytringsfrihet, jeg sikter til, kravet på fri konkurrense på alle åndens områder. Og med det et internasjonalt syn - respekt også for de verdier andre folk har skapt. Og så, som målet bak det hele: freden.

15

Ossietzkys levnetsløp er blitt fortalt i alle aviser. Jeg skal ikke trette med å gjenfortelle det alt sammen.

20

Han var med i krigen, som menig soldat. Og krigen hadde den virkning, at den modnet og festet hos ham de pacifistiske tanker, han alt lenge hadde båret på. Da krigen var endt, kastet han sig inn i fredsarbeidet. Han var med å organisere i Tyskland bevegelsen for slagordet: Aldri mere krig. Han blev ansatt som
25 sekretær ved landsorganisasjonen Deutsche Friedensgesellschaft, hvis leder var den senere Nobelpristager Quidde. Kontorarbeidet tilfredsstillet imidlertid ikke Ossietzky. Det var som publicist han vilde virke. Han forlot derfor

30 sekretærstillingen og kastet sig ut i kampen fra talerstoler og fra aviser og tidsskrifter.

Som taler skal han ha hatt mange betingelser. Hans hovedgjerning blev imidlertid journalistens, essayistens. Han er en forfatter av rang, hans stil er
35 smidig, elegant, ofte bitende vittig. Hans felt er omfattende, han skriver om all aktuell politik, men et brennpunkt i hans tanke er fredssaken. Hans våben er kården. De rappe stöt, den plutselige parade er det som preger hans stil. Og der er noe ridderlig over ham, som fremheves sterkt av dem, som har kjent ham.

40 Og allikevel, det billed man nu kan danne sig av hans journalistikk ved å gå hans artikler igjennem, gir ikke det fulle inntrykk av deres betydning. Det er med journalistikkens gjerning som det er med scenekunstnerens: den lever i nuet og lar sig ikke gjenskape. Den samlede sum av en journalists arbeid er ikke det, som
45 ligger i de gamle trykksaker og som man jo, om man gir seg tid til det, kan finne frem og lese. Den samlede sum av journalistens som av scenekunstnerens virke ligger i det inntrykk, det har gjort på andres sinn, den gang det blev til. Den store skuespiller er den, som lever i deres sinn, som har sett ham og fyller det, så de bærer fortellingen om ham med sig gjennom sitt liv og lar den som legende gå
50 over til nye slekter. Det er noe av det samme med journalisten. Tar man de gamle tidsskrifter og aviser for sig igjen, og er man helt fortrolig med den tid, da artiklene blev til, kan man nok merke nervespenningen i dem, föle dem som de var, da de levende og varme kastet sig ut i dagens strid. Men livet har de tapt. Det har hört nuet til.

55 Men så lyder da også med full kraft til oss vidnesbyrdene fra dem, som fulgte ham i hans kamp og lot sig inspirere av den. Fra de forskjelligste hold er de kommet, og tallet på dem er meget stort. Jeg kan ikke trekke dem frem her. Jeg
60 vil bare peke på en omstendighet, som er verd å merke. Ikke mindre enn 6 Nobelpristagere har sluttet sig till forslaget om, at Ossietzky skulde få fredsprisen.

65 Men var virkelig Ossietzkys innsats for fredssaken så stor, spør mange. Er han ikke blitt et symbol på fredssaken mer enn en forkjemper for den?

70 Etter min opfatning er det ikke så. Men om så var! Hvad betyr ikke symbolet i
vårt liv? I religion, i politikk, i statsliv, i krig, i fred samles vi om symboler. Vi
forstår deres makt over oss. Og symboler har som samlingsmerke visse fordeler
fremfor personer. Hvad mennesker angår, er det ofte med dem, som det skal
være med huldren: ser man henne bakfra, viser det sig, at hun er hul i ryggen.
75 Det hender ikke med symbolet, det er födt av en tanke og bærer en tanke. Det
lever med den tanke, som har födt det, og bærer den helt lytelöst.

Vi har i vår diktning noen strofer om et symbol, strofer som har vært citert ofte
80 og stadig oftere:

For det er det store og det er det glupe,
at merket det står, om mannen må stupe.

85

Symbolet kan nok ha sitt verd. Men Ossietzky er ikke bare et symbol. Han er
noe helt annet og noe meget mer. Han er en gjerning. Og han er en mann.

90

Det er på disse grunner Ossietzky har fått sin fredspris, på disse grunner og ikke
på andre. Hans kandidatur er blitt behandlet på samme måte som alle andre
kandidaturer, og det er avgjort etter de samme synsmåter. Kaster man et blikk ut
over alle de kvinner og menn, som i årenes løp har fått fredsprisen, vil man se, at
95 de hylder meget forskjellige anskueleser, at de er forskjelligartede som
personligheter og at for manges vedkommende deres liv har vært fylt av
lidenskap, av smerte og av strid. Det er jo helt selvsagt, at Nobelkomiteen ikke
ved å gi prisen til disse forskjelligartede personligheter har tiltrådt alle de
meninger de har hevdet eller gjort sig solidariske med dem i hele deres
100 livsgjerning. For alles vedkommende gjelder det, at det Nobelkomiteen har
villet er det, som er dens oppgave og dens plikt: belønne et fredsarbeid, det og
intet annet. Og Nobelkomiteen har kunnet gjøre det, fordi den er helt fritt
stillet. Den står ikke under noens kontroll og binder ikke andre enn sig selv.

105

Et betydningsfullt fredsarbeid er blitt belønnet, i det Carl von Ossietzky har fått fredsprisen. Det er det som er skjedd.

110

Kilde

Les Prix Nobel 1934-1936, s. 65-68.

Emner

Europa, Hyllest, Nobelpris, Nobels fredspris

115

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/han-er-en-gjerning>

120

125

130

135

140